

Stortinget

Kommunal- og forvaltningskomiteen

Vår ref.:
PAL

Deres ref.:
[Navn]

Dato:
26. januar 2024

Innspill til Høyres representantforslag om tiltak for lavere gebyrer innen vann- og avløpssektoren

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med rundt 106 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Innledning

Vi viser til representantforslag 35 S (2035 S (2023–2024)) om tiltak for lavere gebyrer innen vann- og avløpssektoren. Forslaget er på høring i Kommunal- og forvaltningskomiteen med frist for skriftlige innspill 1. februar 2024.

Etterslepet i vedlikehold og fornyelse av ledningsnett for vann og avløp er godt kjent. Dette fører til store kostnader ved ledningsbrudd og lokale og regionale miljøkonsekvenser. Miljøtilstanden i Oslofjorden er et eksempel på det. Infrastrukturen er ikke tilpasset verken dagens klima, eller rustet for å tåle morgendagens klima med våtere og villere vær, jfr. Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring, dokument 3:6 (2021–2022).

Forslaget

Representantforslaget ber regjeringen evaluere selvkost som finansieringsmodell, forlenget avskrivningstid, valgfri bruk av rente i budsjettering, og insentivordninger for samarbeid i større enheter.

Vi merker oss at forslaget beskriver utfordringene knyttet til klimaendringer og overbelastning av vann- og avløpsnett hvor urensset avløpsvann lekker ut med de miljøkonsekvensene for vassdrag og fjorder som det medfører. Jf. Overvannsutvalget (2022). Vi merker oss også at forslaget tar opp manglende rekruttering av kompetanse til fagmiljøene i sektoren. Det pekes helt riktig på at dette gir økt risiko for feilinvesteringer, ineffektivitet, treg innføring av ny teknologi – og til syvende og sist dårligere og dyrere tjenester.

Tilpasning til endret klima krever sterkere finansiering

Klimaendringer fører til økt belastning på vann- og avløpssystemene og større behov for vedlikehold og oppgradering av ledningsnett og rensing av drikkevann og avløp. Problemer

med overløp, erosjon og overvann gir økte kostnader. En mer aktiv politikk for overvåking, kartlegging og håndtering av overvann er derfor viktig. Gode fagmiljøer og bruk av ny teknologi i kommunene og/ eller i interkommunale samarbeidstiltak er en forutsetning for dette. Vann- og avløpssektoren er en grunnleggende infrastruktur i samfunnet som i mange år har vært underfinansiert. Det gir en regning som nå må betales.

Staten kan bidra økonomisk

Vi merker oss at representantforslaget ikke innebærer noen statlig medfinansiering av de økte investeringene som nå gjøres ute i kommunene. Tekna foreslo i vårt innspill til statsbudsjett for 2024 og til Stortingsmeldingen om klimatilpasning – at staten kan bidra til nødvendige oppgraderinger og investeringer i vann og avløpssektoren – for eksempel gjennom en generell eller behovsbasert ordning med rentekompensasjon, eller en ordning der deler av lån ettergis ved innfrielse av miljøkriterier.

Tekna støtter hovedtrekkene i representantforslaget og mener det kan være interessant med en vurdering av både lengre avskrivningstid og alternative renter i budsjetteringen. Det kan være hensiktsmessig å forlenge avskrivningstiden, men maksimal avskrivningstid bør ikke være av en slik lengde at det sender regningen til fremtidige generasjoner.

Tekna er opptatt av at Stortinget kan bidra positivt med midler til å oppruste vann- og avløpssektoren, og i tillegg utløse en sterk lokal finansiering. Organisasjonen Huseierne har gjennom sine undersøkelser vist at svært mange kommuner nå tar ansvar gjennom å øke gebyrene for å få gjennomført helt nødvendige prosjekter. Tekna forventer at Stortinget bidrar til å øke kommunenes innsats. For Tekna er det ikke avgjørende hvilket styringsnivå som finansierer oppgradering av vann- og avløpsinfrastrukturen. Det viktigste er at det avsettes midler til å håndtere opprustningen slik at infrastrukturen tilpasses framtidens klima og skjerpede miljøkrav.

Insentivordninger for utvikling av større fagmiljøer

Tekna støtter forslaget om insentivordninger for samarbeid i større enheter. Tekna er enig i at fagmiljøene i kommunene må styrkes. På vann- og avløpsområdet kan fagmiljøene styrkes gjennom større enheter, mer interkommunalt samarbeid og en regionalisering av vannforvaltningen, jf. rapporten *Størrelse teller*, Menon-publikasjon nr. 34/2023. Sterke fagmiljøer tar lang tid å bygge opp, med kort tid å rive ned. I tillegg til faglig kompetanse innen vann- og avløpssektoren, må kommuner, regioner og vann- og avløpssekselskapene ha kvalifisert bestillerkompetanse med erfaring for å følge opp anbud og prosjekter innen sektoren.

Teknas egen kommuneundersøkelse viser at det er store utfordringer med å rekruttere fagpersoner til mindre kommuner. Over halvparten av kommunene opplever at oppgaver innen sektoren ikke blir gjennomført fordi kommuner mangler kvalifiserte fagfolk. Det er vanskelig å sette tall på hva dette koster på kort sikt, men vi kan vise til at Rådgivende ingeniørers forening har beregnet at behovet for investeringer og oppgraderinger er oppunder 400 milliarder kroner for vann og avløp for å oppnå en tilfredsstillende standard.

Øvrige synspunkter

Tekna sendte høsten 2023 inn synspunkter til Stortinget på utfordringer i vann- og avløpssektoren gjennom budsjettbehandlingen og i høringen av to representantforslag. Vi gjentar her noen av disse synspunktene som ikke allerede er nevnt over.

- Tekna mener at Staten og kommunene i fellesskap må følge opp utfordringene på vann- og avløpsområdet. Det er behov for bedre helhetlig myndighetshåndtering av VA-sektoren gjennom en nasjonal handlingsplan, slik det er foreslått av Kommunenes sentralforbund. Både kommunene, fylkeskommunene, statsforvalterne, nasjonale fagetater (eks. NVE, og Miljødirektoratet), konsulenter og tjenesteleverandører til kommunene og andre aktører er viktige. Summen av føringer, insentiver og rammebetingelser med på å bestemme utviklingen i sektoren.
- Tekna mener regjeringen må arbeide for å tilpasse EUs reviderte avløpsdirektiv til norsk virkelighet. Det endelige avløpsdirektivet må gi rom for utvikling og løsninger som er kostnadseffektive og tilpasset norsk natur, topologi og befolkningstetthet. Vi må samtidig unngå feilinvesteringer som skyldes et europeisk regelverk som er ikke optimalt etter norske forhold.